EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 6.7.2026.
COM(2026) 352 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

par Regulas (ES) 2016/429 par pārnēsājamām dzīvnieku slimībām un ar ko groza un atceļ konkrētus aktus dzīvnieku veselības jomā ("Dzīvnieku veselības tiesību akts") izvērtēšanu

{SWD(2026) 179 final}

IEVADS

Saskaņā ar 282. pantu Regulā (ES) 2016/429 par pārnēsājamām dzīvnieku slimībām ("Dzīvnieku veselības tiesību akts")[1] Eiropas Komisijai ("Komisija") ir jāizvērtē minētā regula un tās 264. pantā minētie deleģētie akti un izvērtēšanas rezultāti ziņojuma formā jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei. Šis dokuments ir paredzēts, lai izpildītu šo juridisko pienākumu. Tas ir arī minētais ziņojums.

Attiecīgi šajā ziņojumā ir ņemti vērā secinājumi un atziņas, kas gūtas un apkopotas visā izvērtēšanas procesā. Tā pamatā ir rezultāti, kas norādīti Komisijas dienestu darba dokumentā par Dzīvnieku veselības tiesību akta (*AHL*) izvērtējumu, un tajā ir sīkāk izklāstītas konkrētas jomas, kurām jāpievērš īpaša uzmanība, kā arī konkrētas turpmākas darbības, kas Komisijai un dalībvalstīm jāveic.

2. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA, AVOTI UN POLITIKAS KONTEKSTS

Pārnēsājamas dzīvnieku slimības neievēro robežas, un, lai gan tās galvenokārt skar dzīvniekus un rada ekonomiskus zaudējumus, dažas no tām var ietekmēt arī cilvēkus. Saskaņoti noteikumi ar pasākumiem šādu dzīvnieku slimību kontrolei ES pastāv jau vairākus gadu desmitus, piemēram, daži no pirmajiem tiesību aktiem par dzīvnieku veselību tika pieņemti jau 1964. gadā. Līdz ar ES vienotā tirgus ieviešanu pagājušā gadsimta 90. gados šie noteikumi tika vēl vairāk paplašināti un pastiprināti.

AHL tika pieņemts 2016. gadā, tas stājās spēkā 2016. gada 21. aprīlī, un to piemēro no 2021. gada 21. aprīļa. Minētā tiesību akta mērķis ir nodrošināt vienkāršāku un elastīgāku tiesisko regulējumu, īstenojot uz risku balstītu pieeju, lai noteiktu dzīvnieku veselības prasības un uzlabotu gatavību sarakstā norādītām pārnēsājamām dzīvnieku slimībām, kā arī sekmētu to profilaksi un kontroli.

Tas lauksaimniekiem, citiem operatoriem un kompetentajām iestādēm paver iespēju samazināt administratīvo slogu, neapdraudot dzīvnieku veselības statusu Savienībā. Turklāt minētais tiesību akts nodrošina piemērotākus instrumentus sanitāro krīžu (piem., jaunu slimību) pārvarēšanai vai konkrētu apstākļu risināšanai un palīdz samazināt ekonomiskos zaudējumus, ko rada slimību uzliesmojumi.

Šā tiesiskā regulējuma pieņemšana ir rezultāts ES dzīvnieku veselības stratēģijai "Profilakse ir labāka nekā ārstēšana"[2]; minētā stratēģija tika izstrādāta, balstoties uz visaptverošu izvērtējumu attiecībā uz ES dzīvnieku veselības politiku (*CAHP*) 1995.–2004. gadam un nākotnes alternatīvām[3].

Ar *AHL* tika aizstāti 39 atsevišķi tiesību akti un ieviests vienots, saskaņots un uz risku balstīts dzīvnieku veselības regulējums visā Eiropas Savienībā. Ar reformu tika ieviesta modernizēta, uz risku balstītu pasākumu sistēma (piem., slimību iedalījums kategorijās), skaidrāks pienākumu sadalījums starp kompetentajām iestādēm un operatoriem, uzlabota profilakse, jo

---

1 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/429 (2016. gada 9. marts) par pārnēsājamām dzīvnieku slimībām un ar ko groza un atceļ konkrētus aktus dzīvnieku veselības jomā ("Dzīvnieku veselības tiesību akts") (OV L 084, 31.3.2016., 1. lpp.).

2 ES dzīvnieku veselības stratēģija 2007.–2013. gadam: pārtikas nekaitīgums, Eiropas Komisija.

3 *CAHP* izvērtējuma galīgais ziņojums. I daļa.

īpaši ar stingrāku biodrošību, pastiprināta sagatavotība, vakcinācijas nodrošināšana un ārkārtas situāciju plānošanas prasību atjaunināšana. Minētie pasākumi ir pamatinstrumenti slimību kontrolei un reģionalizācijas strukturētai izmantošanai, lai nodrošinātu tirdzniecības nepārtrauktību.

Šī arhitektūra ļauj *AHL* īstenot principu "profilakse ir labāka nekā ārstēšana", kā noteikts 2007. gada ES dzīvnieku veselības stratēģijā[4]. Tā ir pāreja no reaģējošas krīžu pārvarēšanas uz aktīvu riskā balstītu pieeju, kas vienotajā tiesiskajā regulējumā ietver uzraudzības, sagatavotības, profilakses, agrīnas atklāšanas, ātras reaģēšanas un atveseļošanas pasākumus.

AHL arī veicina plašāku Savienības politikas mērķu sasniegšanu. Tas atbalsta pieeju "Viena veselība", pievēršoties saiknei starp dzīvnieku veselību, sabiedrības veselību un vidi. Tas atbilst plašākiem ES mērķiem, veicinot ilgtspējīgas un noturīgas agropārtikas sistēmas. Turklāt tas veicina agropārtikas nozares ilgtspējīgu konkurētspēju un stiprina noturību pret krīzēm iekšējā tirgū, nodrošinot saskaņotus standartus un koordinētu reaģēšanu uz dzīvnieku slimību pārrobežu izplatību.

Komisija Regulu (ES) 2016/429 izvērtēja saskaņā ar ES labāka regulējuma principiem un rezultātus izklāstīja Komisijas dienestu darba dokumentā par *AHL* izvērtējumu un tā pamatojuma pētījumu[5]. Izvērtējumā ir novērtēts, cik lielā mērā *AHL* kopš tā stāšanās spēkā 2016. gada 21. aprīlī (un, konkrētāk, pēc tā piemērošanas datuma 2021. gada 21. aprīlī) ir sasniedzis savus mērķus. Pētījums aptvēra laikposmu līdz 2023. gada 31. decembrim, savukārt Komisijas dienestu darba dokumentā ir iekļauta nesenāka pieredze, kas gūta līdz pat 2026. gada sākumam. Abu dokumentu pamatā ir plaši pierādījumi, tostarp uzraudzības dati un ieinteresēto personu ieguldījums, kas savākti vairāku apspriešanās sanāksmju laikā, kuras notika pētījuma ietvaros un ārpus tā, jo īpaši *CVO* forumā, dzīvnieku veselības konsultatīvajās komitejās un citās ekspertu grupās. Izvērtējuma pamatā ir arī dalībvalstu īstenošanas ziņojumi un paziņojumi, Komisijas revīzijas, Dzīvnieku slimību informācijas sistēmas (*ADIS*) dati, Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādes (*EFSA*) zinātniskie atzinumi un ES Veterinārijas ārkārtas situāciju vienības (*EUVET*) konstatējumi.

Kopumā rezultāti liecina, ka *AHL* lielākoties ir sasniedzis savus galvenos mērķus, lai gan atšķirīgā līmenī. Visas galvenās ieinteresētās personas uzskata, ka regula veido stingru pamatu saskaņotai dzīvnieku veselības politikai ES.

3. GALVENO KONSTATĒJUMU, IEROBEŽOJUMU KOPSAVILKUMS

Izvērtēšanas periodā ieinteresētās personas un dalībvalstis saskārās ar vairākām īstenošanas problēmām. Lai gan ar *AHL* tiek izveidots saskaņots regulējums, tā piemērošana visā Savienībā nav bijusi vienāda. Kā aprakstīts Komisijas dienestu darba dokumentā, pamatojuma pētījuma ietvaros veiktā apspriešanās liecina, ka atšķirības administratīvajās spējās, pārvaldības struktūrās un resursos ir ietekmējušas saskaņošanas tempu un apmēru dažādās valstīs, un dažām dalībvalstīm vēl ir jāpabeidz nepieciešamie pielāgojumi. Ir uzsvērts, ka tiesiskā regulējuma, tostarp tā deleģēto un īstenošanas aktu, sarežģītība prasa daudz resursu, jo īpaši no mazākiem operatoriem. Atšķirības interpretācijā un izpildes praksē ietekmē ieinteresēto personu uztveri par vienlīdzīgu attieksmi. Šie konstatējumi ir jāinterpretē, ņemot vērā būtiskus

4 https://food.ec.europa.eu/document/download/7820a76d-d19d-4a35-b223-caae0f7143da_lv?filename=ah_policy_strategy_2007-13_lv.pdf.

5 https://data.europa.eu/doi/10.2875/0446681.

ierobežojumus. *AHL* ir piemērojams tikai kopš 2021. gada aprīļa, piedāvājot salīdzinoši īsu laikposmu strukturālās un ilgtermiņa ietekmes novērtēšanai. Valstu tiesību aktu saskaņošana virzījās uz priekšu ar dažādu ātrumu, un vairākos gadījumos līdzās *AHL* prasībām turpināja piemērot iepriekš spēkā esošos noteikumus, tādējādi apgrūtinot ietekmes nodalīšanu.

Izvērtēšanas periods sakrita arī ar Covid-19 pandēmijas, ģeopolitisko traucējumu, izmaksu pieauguma periodiem un būtiskiem slimību uzliesmojumiem, tostarp augsti patogēniskās putnu gripas un Āfrikas cūku mēra uzliesmojumiem. Šo faktoru dēļ ir grūti nodalīt ietekmi, un tie ierobežo galīgo secinājumu izdarīšanu. Izvērtējums sniedz agrīnu, indikatīvu ieskatu, un rūpīgākam novērtējumam būs vajadzīgs papildu laiks un dati.

3.1. IEDARBĪGUMS

Ir plaši atzīts, ka *AHL* ir nozīmīgs solis uz priekšu, lai saskaņotu ES pieeju dzīvnieku veselībai, pārejot no reaģējošas sistēmas uz profilaktisku sistēmu. *AHL* pašreizējais iedarbīgums ir jāvērtē, ņemot vērā to, ka tā īstenošana vēl notiek. Lielākā daļa dalībvalstu vēl nav pabeigušas savu tiesību aktu saskaņošanu ar regulu, lai gan dažās dalībvalstīs ir vērojams būtisks progress. Piemēram, Komisijas analīze par to, kā dalībvalstis ir transponējušas sodus saskaņā ar *AHL*, liecina, ka līdz 2023. gada jūnijam tikai 10 dalībvalstis bija ziņojušas, ka ir pieņēmušas noteikumus vai strādā pie noteikumiem, kas ietver sankcijas, kuras piemērojamas par *AHL* pārkāpumiem. Kavēšanās ir saistīta ar valstu tiesību sistēmu un administratīvo struktūru sarežģītību. Turklāt, lai visi dalībnieki pielāgotos jaunajai, *AHL* rezultātā ieviestajai pieejai, būs vajadzīgs laiks, un tas ietekmē ieinteresēto personu priekšstatu par tiesību akta iedarbīgumu. Tas arī izskaidro pakāpenisko pāreju.

Ar *AHL* ir ieviesta strukturēta un zinātniski pamatota sistēma slimību kategorizēšanai. Pārnēsājamas dzīvnieku slimības ir uzskaitītas piecās kategorijās (no A līdz E), pamatojoties uz to epidemioloģisko profilu, ietekmi un to novēršanai īstenojamo pasākumu veidu. Šī kategorizēšana ļauj samērīgi reaģēt un noteikt resursu prioritātes, ļaujot dalībvalstīm pielāgot savas uzraudzības un kontroles stratēģijas valsts kontekstam. Šī pieeja tiek plaši atbalstīta, taču joprojām pastāv bažas par sistēmas spēju reaģēt uz jauniem apdraudējumiem un nepieciešamību pēc biežākiem atjauninājumiem, jo īpaši ņemot vērā klimata izraisītas izmaiņas slimību attīstības gaitā.

AHL ir uzsvērta profilakse, uzlabojot biodrošību. Regulā ir skaidri noteikti operatoru un kompetento iestāžu pienākumi, saskaņā ar kuriem biodrošības pasākumi jāīsteno saimniecību līmenī un visā ražošanas ķēdē. Lai gan tā ir uzlabojusi informētību un riska mazināšanu, dažādu darbību īstenošana joprojām ir nevienmērīga (piemēram, liela un maza mēroga). Saskaņotu norādījumu un apmācības trūkums dažās dalībvalstīs ir vēl vairāk sarežģījis ieviešanu.

Vēl viena būtiska iezīme ir ieinteresēto personu lomas un kopīgas atbildības stiprināšana. Regulā ir precizēti lauksaimnieku, veterinārārstu, kompetento iestāžu un citu dzīvnieku veselības ķēdes dalībnieku pienākumi. Tas ir uzlabojis koordināciju un pārskatatbildību, jo īpaši attiecībā uz slimību paziņošanu, uzraudzību un reaģēšanu uz uzliesmojumiem. Tomēr izvērtējuma pētījumā ir uzsvērts[6], ka ir vajadzīga plašāka izpratne par katra dalībnieka pienākumiem un spēju veidošanu, jo īpaši mazo operatoru un ieinteresētajām personu, kas nav iestādes, vidū. Neraugoties uz ES līmeņa apmācības iniciatīvām, kas ir daļa no iniciatīvas "Labāka apmācība nekaitīgai pārtikai", informācijas izplatīšana valstu līmenī joprojām ir

6 Ārējais pētījums, 84. lpp.

ierobežota, un daudzas ieinteresētās personas ziņo par grūtībām orientēties tiesiskajā regulējumā un izprast savus pienākumus. Šajā ziņā ārkārtas situāciju plānošanai un simulācijas mācībām arī var būt nozīme operatoru iesaistīšanā un informētības palielināšanā.

Kavēšanās valstu tiesību aktu saskaņošanā ir radījusi atšķirības dažu jaunu noteikumu piemērošanā, piemēram, noteikumu par uz risku balstītiem dzīvniekveselības apmeklējumiem piemērošanā. Šie apmeklējumi ir svarīgs instruments slimību profilaksei un agrīnai atklāšanai. Lai gan dažas dalībvalstis šos apmeklējumus ir integrējušas esošajās programmās, datu trūkuma dēļ joprojām ir grūti novērtēt, cik lielā mērā šis noteikums tiek īstenots. Turklāt izpildes mehānismu un veterinārā personāla trūkums, jo īpaši lauku un attālos apvidos, vēl vairāk apdraud pilnīgu īstenošanu.

AHL stiprina ES spēju kontrolēt un izskaust slimības, izmantojot strukturētas izskaušanas programmas un atzīstot slimībbrīvas zonas[7], kas ir būtiskas, lai saglabātu drošu tirdzniecību un samazinātu endēmisko slimību slogu. Tomēr nevienmērīga īstenošana valstīs ir ierobežojusi visa to potenciāla izmantošanu. Svarīgi ir tas, ka reģionalizācijas izmantošana ir novērsusi būtiskus tirdzniecības plūsmu traucējumus uzliesmojumu laikā. *AHL* ļāva dalībvalstīm piemērot mērķtiecīgus ierobežojumus, nevis vispārējus aizliegumus, dodot iespēju droši pārvietot dzīvniekus un produktus no slimību neskartām zonām.

Izvērtējumā tika atzīta un atzinīgi novērtēta *AHL* paradigmas maiņa, kas paredz plašāku un elastīgāku vakcinācijas pret dzīvnieku slimībām izmantošanu. *AHL* ir precizēti nosacījumi, saskaņā ar kuriem vakcināciju var izmantot kā profilaktisku vai ārkārtas pasākumu. Tas ļāvis stratēģiskāk ieviest vakcīnas, piemēram, augsti patogēniskās putnu gripas gadījumā[8], kad mērķtiecīgas vakcinācijas kampaņas palīdzēja samazināt uzliesmojumu smagumu un ierobežot ekonomiskos zaudējumus. Šī jaunā politika būtiski palīdzējusi ierobežot vairāku dzīvnieku slimību negatīvo ietekmi. Visbiežāk minētie piemēri ir šādi: augsti patogēniskā putnu gripa, jo īpaši kopš 2024. gada veiktā profilaktiskā vakcinācija Francijā; infekciozā katarālā drudža vīrusa infekcija (*BTV*) vairākās dalībvalstīs; 2025.–2026. gadā notikusī nodulārā dermatīta vīrusa infekcija Itālijā, Francijā un Spānijā; kā arī mutes un nagu sērgas (MNS) gadījumi Slovākijā, Ungārijā (2025. gadā) un Kiprā (2026. gadā). Tomēr daži dalībnieki aicināja sniegt plašāku atbalstu vakcinācijai, piemēram, paplašināt ES antigēnu un vakcīnu bankas, aptverot ne tikai A kategorijas slimības, kā arī aicināja izstrādāt strukturētāku un koordinētāku vakcinācijas plānu pret dzīvnieku slimībām ES.

Digitālo rīku, piemēram, *TRACES*, ko izmanto izsekojamībai un dzīvnieku pārvietošanai, un *ADIS*, ko izmanto ziņošanai un paziņošanai, atjaunināšana tiek uzskatīta par uzlabojumu un ir atzīta par soli uz priekšu procedūru vienkāršošanā, lai gan joprojām pastāv tehniskas un sadarbspējas problēmas[9].

Lai gan *AHL* īstenošanas mērķis ir saskaņot un vienkāršot dzīvnieku veselības prasības visā ES, ir novērota zināma neparedzēta ietekme, jo īpaši attiecībā uz mazapjoma operatoriem, piemēram, personām, kas tur dzīvniekus vaļasprieka nolūkos. Dažos gadījumos valsts līmenī ieviestās prasības, kas dažkārt pārsniedz *AHL* noteiktās prasības, jo īpaši ir palielinājušas administratīvo un finansiālo slogu. Turklāt, lai gan *AHL* nereglamentē finansiālo atbalstu,

7 Ārējais pētījums, 111. lpp.
8 Komisijas dienestu darba dokumenta 2.3.3. punkts.
9 Ārējā pētījuma 4.12. punkts, 69. lpp.

ieinteresētās personas ir norādījušas, ka pienācīgu kompensācijas mehānismu trūkums ir šķērslis sekmīgai īstenošanai.

AHL iedarbīgums ir acīmredzams jomās, kurās īstenošana ir progresējusi, jo īpaši slimību kategorizēšanas jomā, uz risku balstītā uzraudzībā, biodrošības jomā un izskaušanas centienos. Tomēr kopumā īstenošana joprojām ir pārejas posmā. Lai pilnībā izmantotu regulas potenciālu, būtiska nozīme būs pastāvīgam atbalstam dalībvalstīm, juridisko instrumentu vienkāršošanai un plašākai ieinteresēto personu iesaistei. Valstu sistēmas vēl vairāk saskaņojot ar *AHL*, būs iespējams vispusīgāk novērtēt tā ilgtermiņa ietekmi.

3.2. EFEKTIVITĀTE

AHL efektivitātes novērtējumā tiek pārbaudīts, vai izmaksas, kas radušās dalībvalstīm, ieinteresētajām personām un Komisijai, ir bijušas samērīgas ar ieguvumiem, kas gūti kopš tā īstenošanas. Tomēr novērtējumu būtiski ierobežo tas, ka dalībvalstis vēl nav pilnībā saskaņojušas savus tiesību aktus ar *AHL* un nav pilnībā izmantojušas *AHL* piedāvātās elastības iespējas. Tāpēc joprojām ir grūti nošķirt *AHL* ietekmi no pilnībā nesaskaņotu valsts tiesību aktu ietekmes. Turklāt var būt vajadzīgi vairāki gadi, pirms *AHL* ietekme atspoguļojas dzīvnieku veselības stāvokļa faktiskajās izmaiņās, īpaši ņemot vērā to, ka epidemioloģisko ainu būtiski ietekmē ārēji faktori.

Kopumā paredzams, ka *AHL* izmaksu un ieguvumu attiecība ilgtermiņā būs pozitīva, lai gan ar būtiskām atrunām. Īstermiņā un vidējā termiņā *AHL* ir radījis ievērojamas izmaksas un administratīvo slogu dažādām ieinteresētajām personām, un šīs sākotnējās izmaksas dažos gadījumos ir bijušas augstākas, nekā gaidīts. Paredzams, ka šīs izmaksas un slodze nodrošinās skaidrus ieguvumus nākotnē slimību profilakses un kontroles, regulējuma saskaņošanas un tirdzniecības atvieglošanas jomā. Tiek prognozēts, ka šādi ieguvumi laika gaitā pieaugs. Paredzams, ka *AHL* uzsvars uz profilaksi (piemēram, biodrošības pasākumiem un uzraudzību) turpmākajos gados samazinās dārgu slimību uzliesmojumu skaitu, radot ietaupījumus, kas attaisno kārtējos izdevumus. Tomēr efektivitātes ieguvumi vēl nav pilnībā panākti, jo regulatīvā pāreja joprojām turpinās. Šajā agrīnajā īstenošanas posmā *AHL* ieguvumi ir gūti nevienmērīgi, savukārt dažas izmaksas ir koncentrējušās sākumposmā.

Dažas valstu kompetentās iestādes ir segušas ievērojamas vienreizējas un pastāvīgas izmaksas, lai saskaņotu valstu sistēmas ar *AHL*. Tas ietver centienus atjaunināt vai konsolidēt valstu tiesību aktus, modernizēt IT sistēmas (piemēram, slimību paziņošanai un izsekojamībai), pieņemt darbā vai apmācīt darbiniekus un paziņot jaunas prasības ieinteresētajām personām. Daudzām valstu iestādēm bija jānovirza ievērojami resursi, lai pielāgotu savu uzraudzības un ziņošanas infrastruktūru.

Operatoriem arī ir radušās jaunas atbilstības nodrošināšanas izmaksas. Tās izriet no tādiem pienākumiem kā pastiprināta slimību uzraudzība un biodrošība, dzīvnieku pārvietošanas uzskaite un dažos gadījumos tādas prasības kā dzīvniekveselības apmeklējumi un jaunu objektu reģistrācija. Tomēr atkarībā no konkrētajiem pasākumiem šīs izmaksas nebija pilnīgi jaunas visiem operatoriem. Piemēram, dažiem lauksaimniekiem konkrētās nozarēs un valstīs jau pirms *AHL* īstenošanas tika veikti dzīvniekveselības apmeklējumi vai nu valsts tiesību aktu dēļ, vai arī tāpēc, ka viņi piedalījās privātās sertifikācijas shēmās. Līdz ar to tas, cik lielā mērā *AHL* ir ieviesis jaunas izmaksas, atšķiras starp dažādiem operatoriem, nozarēm un dalībvalstīm.

Saskaņā ar pētījumu ieguvumi, kas novēroti vai paredzami saistībā ar *AHL*, ietver iedarbīgāku un efektīvāku slimību kontroli un saskaņotāku normatīvo vidi. *AHL* tika izstrādāts, lai racionalizētu noteikumus un samazinātu juridisko sadrumstalotību, aizstājot 39 tiesību aktus ar vienu regulu. Principā šī konsolidācija ir nodrošinājusi lielāku juridisko noteiktību, un tai būtu jāuzlabo skaidrība un ilgtermiņā jāmazina administratīvais slogs. Daudzas ieinteresētās personas tiešām ziņo, ka vienots regulējums ir uzlabojis koordināciju starp iestādēm un ieinteresētajām personām un veicinājis ātrāku un vienotāku reaģēšanu uz slimību radītajiem pārrobežu apdraudējumiem. Ir pierādījumi, ka *AHL* pasākumi (piemēram, uz risku balstīta uzraudzība un reģionalizācija) ir palīdzējuši efektīvāk ierobežot nesenus dzīvnieku slimību uzliesmojumus (piemēram, putnu gripas, Āfrikas cūku mēra uzliesmojumus), tādējādi samazinot izkaušanas, tirdzniecības aizliegumu un citu dārgu ārkārtas pasākumu apjomu. Tirdzniecības dati un ieinteresēto personu atsauksmes liecina, ka iekšējais tirgus joprojām ir noturīgs. Savienības iekšējās tirdzniecības aktivitāte pēc 2021. gada ievērojami atguvās, neraugoties uz pastāvīgiem dzīvnieku slimību uzliesmojumiem, kas liecina, ka *AHL* regulējums ir atbalstījis tirdzniecības nepārtrauktību[10]. Saskaņojot standartus un pieejas visā ES, *AHL* palīdz saglabāt uzticēšanos dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu tirdzniecībai ES un novērš nepamatotus tirdzniecības šķēršļus slimību gadījumos (slimību zonējuma / reģionalizācijas izmantošana, nevis valsts mēroga aizliegumi). Lai gan šos ieguvumus ir grūtāk nekavējoties izteikt skaitliski, tie veicina stabilāku un paredzamāku darbības vidi uzņēmumiem un iestādēm. Kopumā iepriekš minētie elementi liecina, ka *AHL* nodrošina vērtību, kurai laika gaitā būtu jālīdzsvaro veiktie ieguldījumi.

Neraugoties uz tā ilgtermiņa priekšrocībām, daži operatori apgalvo, ka īstenošana ir radījusi administratīvo slogu, jo īpaši sākotnējā posmā. Tie ir pauduši bažas par lielāku dokumentu apjomu, jauno procedūru sarežģītību, piemēram, uzņēmumu reģistrācijas un uzskaites sarežģītību, dzīvniekveselības apmeklējumiem un valstu un ES prasību pārklāšanos. Īpaši skartas ir noteiktas mērķgrupas. Jo īpaši mazie lauksaimnieki un dzīvnieku turētāji, kuri dzīvniekus tur vaļasprieka nolūkos, ir ziņojuši, ka *AHL* prasību ievērošana (piemēram, veterināro sertifikātu saņemšana dzīvnieku pārvietošanai vai jaunu uzskaites un biodrošības noteikumu ievērošana), viņuprāt, ir apgrūtinoša un nesamērīga ar viņu darbības mērogu. Lielāki komerciālie operatori arī norāda uz dažām lielākām atbilstības nodrošināšanas izmaksām, taču tās parasti ir vieglāk absorbēt lielākos uzņēmumos.

AHL efektivitāte un ar izmaksām un ieguvumiem saistītā pieredze dažādās dalībvalstīs un operatoru grupās ievērojami atšķiras. Dalībvalstis, kas uzsāka *AHL* piemērošanu ar attīstītu veterināro infrastruktūru, progresīvām IT sistēmām un ar resursiem pietiekami apgādātām pārvaldes iestādēm, kopumā ir vienmērīgāk pārvaldījušas pāreju un pat izmantojušas to savā labā. Piemēram, valstis, kas pirms *AHL* pieņemšanas bija ieviesušas valsts datorizētu dzīvnieku izsekojamības datubāzi, ir pilnveidojušas šo sistēmu un ziņojušas par uzraudzības un agrīnas atklāšanas spēju uzlabojumiem. Šis piemērs izgaismo to, ka gadījumos, kad ir veikti ieguldījumi infrastruktūrā un spēju veidošanā, *AHL* darbības efektivitāti var panākt iedarbīgāk. Turpretī dalībvalstis ar ierobežotākiem resursiem vai mazāk attīstītām sistēmām ir saskārušās ar lielākām problēmām un augstākām relatīvajām izmaksām. Šādas atšķirības ietekmē arī ieinteresētās personas, piemēram, lauksaimniekus; piemēram, ja valsts kavējas ar atjauninātu norādījumu ieviešanu, lauksaimniekiem un veterinārārstiem šajā valstī var nākties ilgāk strādāt ar mulsinošām procedūrām.

[10] Komisijas dienestu darba dokumenta 4.1.1. punkts, 44. lpp.

Turklāt izmaksu un ieguvumu sadalījums starp ieinteresēto personu kategorijām arī atšķiras atkarībā no tā, cik lielā mērā dalībvalstis izmanto ar *AHL* piešķirtās elastības iespējas[11] [12]. Dalībvalstīs, kuras pilnībā neizmantoja uz risku balstītu pieeju, lauksaimnieku kopiena izjuta lielāku slogu. Citās dalībvalstīs, kas piemēroja *AHL* paredzētās elastības iespējas, lai pielāgotu pasākumus vietējam riskam (piemēram, atbrīvojot ļoti mazus turētājus no konkrētu pienākumu izpildes), privātā sektora slogs bija salīdzinoši mazāks. Šīs politikas izvēles, kā arī atšķirīgās ekonomiskās struktūras (lielas komerciālās saimniecības salīdzinājumā ar daudziem mazajiem lauksaimniekiem) nozīmē, ka *AHL* efektivitāti dažādās valstīs un nozarēs var vērtēt atšķirīgi.

3.3. SASKAŅOTĪBA

Izvērtējums liecina, ka *AHL* ir iekšēji saskaņots. Savienības slimību saraksts un kategorizēšana nosaka uzraudzības līmeni, pārvietošanas nosacījumus un kontroles pasākumus, izveidojot strukturētu saikni starp riska novērtējumu un operatīvo reaģēšanu. Tomēr praksē joprojām pastāv atšķirības tajā, kā dalībvalstis izstrādā uzraudzības sistēmas, pārvalda mijiedarbību ar savvaļas dzīvniekiem un augiem un piemēro atkāpes uzliesmojumu laikā. Tā kā vairākas dalībvalstis joprojām pabeidz saskaņošanu valsts līmenī, pilnīga darbības konsekvence vēl nav panākta.

Ārēji *AHL* savstarpēji papildinošā veidā darbojas līdztekus citiem Savienības tiesību aktiem. Oficiālo kontroļu regula nodrošina horizontālu satvaru pārbaudēm un izpildes panākšanai ES visā agropārtikas ķēdē. *AHL* darbojas augšupēji pirms vispārīgajiem pārtikas aprites tiesību aktiem[13] un zoonožu tiesību aktiem[14], pievēršoties dzīvnieku veselības riskiem, pirms tie ietekmē pārtikas nekaitīgumu vai sabiedrības veselību. Tas ir arī saskaņots ar ES tiesību aktiem par veterinārajām zālēm[15], jo īpaši gadījumos, kad vakcinācija vai ārstēšana ir daļa no slimību kontroles stratēģijām. *AHL* mērķis ir nodrošināt pieejas "Viena veselība" saskaņotu piemērošanu, pievēršoties saiknei starp dzīvnieku veselību un sabiedrības veselību, dzīvo dabu, vidi, pārtikas un barības nekaitīgumu, dzīvnieku labturību un ņemot vērā citus ārējos faktorus, piemēram, pārtikas nodrošinājumu, ekonomiskos faktorus un sociālos jautājumus[16].

Atbilstība pārtikas nekaitīguma un dzīvnieku labturības tiesību aktiem kopumā tiek vērtēta kā laba[17], lai gan ieinteresēto personu viedokļi par praktisko saskaņošanu ar dzīvnieku labturības tiesību aktiem ir dažādi, jo īpaši gadījumos, kad *AHL* paredzētie slimību kontroles pasākumi var ietekmēt dzīvnieku labturību.

AHL uz savvaļas dzīvniekiem attiecas tikai tad, ja tas ir epidemioloģiski būtisks sarakstā norādīto slimību profilaksei vai kontrolei. Dažas jomas, jo īpaši transmisīvās sūkļveida

---

11 Ārējā pētījuma 3. pielikums, L lpp.

12 Komisijas dienestu darba dokumenta 4.1.2. punkts, 46. lpp.

13 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 178/2002 (2002. gada 28. janvāris), ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu (http://data.europa.eu/eli/reg/2002/178/2026-01-01).

14 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/99/EK (2003. gada 17. novembris) par zoonožu un zoonožu ierosinātāju uzraudzību, ar kuru groza Padomes Lēmumu 90/424/EEK un atceļ Padomes Direktīvu 92/117/EEK (http://data.europa.eu/eli/dir/2003/99/oj).

15 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/6 (2018. gada 11. decembris) par veterinārajām zālēm un ar ko atceļ Direktīvu 2001/82/EK (http://data.europa.eu/eli/reg/2019/6/oj).

16 Ārējais pētījums, 78. lpp.

17 Komisijas dienestu darba dokuments, 59. lpp.

encefalopātijas un lielākā daļa noteikumu par dzīvnieku izcelsmes blakusproduktiem, joprojām tiek reglamentētas saskaņā ar īpašu tiesisko regulējumu, kas ir ārpus *AHL*.

3.4. ATBILSTĪBA

Ņemot vērā mainīgās epidemioloģiskās grūtības, tostarp dažu slimību atkārtotu uzliesmošanu un citu slimību, piem., Āfrikas cūku mēra (ĀCM) un augsti patogēniskās putnu gripas, pastāvīgu izplatību, kā arī vektoru pārnēsātu slimību ekspansiju, *AHL* joprojām ir ļoti būtisks. Tā profilaktiskā ievirze, reģionalizācijas un tādu citu instrumentu kā vakcinācija izmantošana nodrošina piemērotus rīkus, lai tiktu galā ar arvien sarežģītāku slimību attīstības dinamiku.

Kopumā *AHL* tiek uzskatīts par piemērotu pašreizējām vajadzībām un par pietiekami pielāgojamu jauniem apdraudējumiem, nosakot vienotas minimālās prasības slimībām, kas iekļautas A un B kategorijā, un elastīgākas pieejas slimībām, kas iekļautas C, D un E kategorijā. Tomēr operatori norāda uz vairākām problēmām šajā jomā. Elastības iespējas, kas paredzētas attiecībā uz C, D un E kategorijas slimībām, ļauj dalībvalstīm ne tikai pielāgot pasākumus valsts apstākļiem, bet arī var izraisīt to pasākumu (piemēram, vakcinācijas pret infekciozā katarālā drudža vīrusa infekciju) neviendabīgu piemērošanu, kas ne tikai palīdz kontrolēt slimību dalībvalstīs, bet var arī ietekmēt ES iekšējo tirdzniecību un tirgus paredzamību. Turklāt ieinteresētās personas norādīja, ka, lai gan biodrošības pienākumi un dzīvniekveselības apmeklējumu prasības principā ir skaidri definētas, tās ir jomas, kurās detalizētāki un saskaņotāki darbības norādījumi sekmētu konsekventāku īstenošanu.

3.5. ES PIEVIENOTĀ VĒRTĪBA

Izvērtējums apstiprina skaidru ES pievienoto vērtību. Paredzot saskaņotus noteikumus par dzīvnieku veselību un jo īpaši par slimību uzraudzību, profilaksi un kontroli, satvars atbalsta koordinētu rīcību visās dalībvalstīs un veicina vienlīdzīgus konkurences apstākļus iekšējā tirgū. Savienības līmeņa instrumenti, piemēram, slimību iekļaušana sarakstā un kategorizēšana, antigēnu un vakcīnu bankas, ES slimību paziņošanas un ziņošanas sistēma, ES dzīvnieku veselības laboratoriju tīkls, reģionalizācija un kopīgi noteikumi par pārvietošanu un ievešanu Savienībā, veido pamatu paredzamai pārrobežu koordinācijai un veicina drošu tirdzniecību. Turklāt *AHL* regulējums nodrošina, ka prasības ievešanai Savienībā ir tikpat stingras kā tās, ko piemēro ES, radot vienlīdzīgus konkurences apstākļus ES operatoriem. Šīs ievešanas prasības, kas atbilst *WOAH* starptautiskajiem standartiem, atļauj starptautisko tirdzniecību saskaņā ar PTO/SFS principiem. Šos rezultātus nebūtu bijis iespējams sasniegt tādā pašā mērā, ja dalībvalstis rīkotos atsevišķi[18][19].

Līdzsvars starp ES un valstu rīcību kopumā ir samērīgs. Tomēr rezultāti liecina par dažiem ierobežojumiem, kas ietekmē to, cik lielā mērā ES pievienotā vērtība tiek pilnībā īstenota praksē. Īstenošanas atšķirības valstīs un elastības noteikumu izmantošanā var ietekmēt dzīvnieku pārvietošanas paredzamību un radīt nevienlīdzīgus apstākļus dažiem operatoriem. Šajā ziņā apspriešanās laikā tika norādīts, ka turpmāka koordinācija Savienības līmenī varētu uzlabot konsekvenci un tirgus paredzamību, vienlaikus saglabājot nepieciešamo elastību.

4. GŪTĀS ATZIŅAS UN TURPMĀKIE PASĀKUMI

[18] Ārējais pētījums, 139. lpp.
[19] Komisijas dienestu darba dokuments, 69. lpp.

Kā norādīts, lai gan *AHL* ir pilnībā piemērojams tikai kopš 2021. gada, izvērtējums apstiprina kopumā pozitīvu novērtējumu un plašu ieinteresēto personu atzinību. *AHL* tiek plaši uzskatīts par būtisku uzlabojumu salīdzinājumā ar iepriekšējo sadrumstaloto regulējumu, nodrošinot modernizētu, uz risku balstītu juridisko struktūru, un tiek uzskatīts, ka tas sniedz stingru un saskaņotu pamatu harmonizētai, profilaktiskai un uz risku balstītai dzīvnieku veselības politikai ES. Tas atbalsta uzsvaru uz profilaksi, sagatavotību un slimību samērīgu ilgtermiņa pārvaldību, nevis slimību izskaušanu, tādējādi stiprinot ES dzīvnieku veselības politikas paredzamību un ilgtspēju.

Neraugoties uz kopumā pozitīvajām atsauksmēm un augsto novērtējumu, terciāro tiesību aktu sarežģītība, nevienmērīgā īstenošana un kavēšanās valstu tiesību aktu saskaņošanā ir ierobežojušas šā satvara potenciāla pilnīgu izmantošanu. Komisija apzināja konkrētas jomas, kurām jāpievērš papildu uzmanība. Šīs jomas, kas identificētas visos izvērtēšanas kritērijos un kam Komisijai un dalībvalstīm jāpievērš papildu uzmanība, ir formulētas turpmāk izklāstītajos punktos.

4.1. Vienotās politikas un tiesiskā regulējuma stiprināšana

Izvērtējumā ir atzīts, ka *AHL* ir skaidrāka, modernizēta juridiskā struktūra, kas nodrošina dzīvnieku veselības noteikumu konsekventāku piemērošanu visā ES. *AHL* tiek plaši uzskatīts par strukturālu uzlabojumu salīdzinājumā ar iepriekšējo regulējumu. Tas vēl vairāk samazina paļaušanos tikai uz ārkārtas izskaušanas pasākumiem un atbalsta slimību ilgtspējīgāku, paredzamāku un elastīgāku ilgtermiņa kontroli.

No otras puses, izvērtējums norāda uz terciāro tiesību aktu sarežģītību un uz to, ka noteikumi dalībvalstīs tiek īstenoti nevienmērīgi vai to izpilde vēl nav panākta. Tika arī ziņots, ka saskaņošana ar valsts tiesību aktiem bija sarežģītāka, nekā gaidīts. Pētījumā arī tika konstatēts zināms neapmierinātības līmenis attiecībā uz deleģēto aktu pieņemšanai nepieciešamo laiku, kas ir ilgāks, nekā dažas ieinteresētās personas sākotnēji pieņēma.

Lai risinātu šīs problēmas, Komisijai būtu jāturpina saskaņot un racionalizēt terciāros tiesību aktus, lai atvieglotu orientēšanos tajos un padarītu tos lietotājdraudzīgākus. Turklāt Komisijai būtu jāuzlabo Komisijas tīmekļvietnes lietotājdraudzīgums un jānodrošina atjauninājumi, sniedzot skaidrojumus par dažādu tiesību aktu integrāciju un darbību un to savstarpējo saistību. Vajadzības gadījumā Komisija var izstrādāt norādījumus par dažādiem tiesību aktu elementiem, kas attiecīgā gadījumā pieņemti Komisijas paziņojuma formā. Ir jāturpina iniciatīva "Labāka apmācība nekaitīgai pārtikai" (*BTSF*) un jāpastiprina zināšanu nodošana dalībvalstīs.

Dalībvalstīm ir jāpaātrina un jānodrošina pilnīga *AHL* transponēšana, atceļot novecojušus valsts tiesību aktus. Vajadzības gadījumā tām būtu jāizstrādā valsts vai nozares norādījumi, kas būtiski šim tematam, lai papildinātu Komisijas norādījumus, jo īpaši nolūkā risināt konkrētus apstākļus un situācijas. Turklāt dalībvalstīm *BTSF* apmācības laikā iegūtās zināšanas sekmīgāk un efektīvāk ir jānodod oficiālajiem dienestiem un operatoriem.

4.2. Dažādu dalībnieku pienākumu precizēšana un atbilstības stiprināšana

Izvērtējums liecināja par skaidrāku pienākumu sadali un mazāku nenoteiktību attiecībā uz to, kurš ir atbildīgs par profilakses, paziņošanas, kontroles un atveseļošanas pasākumiem. Tas parāda, ka ar *AHL* tika ieviests kopīgas atbildības princips, palielināta ieinteresēto personu

grupu, jo īpaši veterinārārstu un kompetento iestāžu, informētība, kas ir veicinājusi organizētāku sadarbību slimību uzliesmojumu laikā. Tas ir arī palīdzējis uzlabot atbilstību.

Tomēr pienākumi joprojām var būt neskaidri vietējā operatīvajā līmenī, jo īpaši uzliesmojumu situācijās. Izvērtējumā tika konstatēti trūkumi vietējā operatīvajā plānošanā, kas izriet no apmācības un koordinācijas trūkuma, nevis no nepilnībām *AHL* regulējumā. Regulējuma praktisko piemērošanu vēl vairāk sarežģī daudzpakāpju deleģētie un īstenošanas akti. Turklāt dalībvalstīm ir juridisks pienākums ziņot Komisijai par sankcijām, kas piemērojamas par *AHL* noteikumu pārkāpumiem. Dažas dalībvalstis ziņoja par saviem tiesību aktiem, kas paredz sodus[20].

Lai risinātu šos jautājumus, papildus 4.4. punktā minētajiem elementiem Komisijas mērķis ir pieņemt īstenošanas regulu par ārkārtas situāciju plāniem.

Var paredzēt regulāru salīdzināmas informācijas publicēšanu par valstu sodiem un izpildes panākšanas praksi, lai uzlabotu pārredzamību attiecībā uz valstu sankciju sistēmām un veicinātu pārskatatbildību un savstarpēju uzticēšanos. Ņemot vērā šīs pārdomas, Komisija Dzīvnieku veselības padomdevējā komitejā (*AHAC*) un Augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības pastāvīgajā komitejā (*PAFF*) varētu sākt diskusiju par pievienoto vērtību, ko sniedz prasību noteikšana par sankciju minimālo līmeni vai citi norādījumi dalībvalstīm par to, kā piemērot sankcijas.

Dalībvalstīm ir jāpastiprina savi centieni noteikumu transponēšanā un jāizstrādā nepieciešamās sankcijas, lai nodrošinātu pienācīgu *AHL* īstenošanu valsts līmenī un sniegtu kompetentajām iestādēm nepieciešamos instrumentus tiesību aktu izpildes panākšanai.

4.3. Slimību kategorizēšanas / prioritāšu noteikšanas pielāgojamības nodrošināšana

Izvērtējumā ir secināts, ka slimību prioritāšu noteikšana un kategorizēšana ir vērtīgs galvenais pasākums, kas atbalsta samērīgus, zinātniski pamatotus ES pasākumus. Tomēr joprojām pastāv bažas par pielāgojamību, atjauninājumu savlaicīgumu un pielāgojamību jauniem riskiem un slimībām, kas rada īpašas problēmas, piemēram, vektoru pārnēsātām slimībām.

Tāpēc Komisija pārskatīs un pārbaudīs, vai pašreizējā kategorizēšanas sistēma joprojām ir piemērota pašreizējiem apstākļiem. Tā arī pārskatīs, vai kategorizēšanas kritēriji pienācīgi risina konkrētas problēmas (piemēram, vektoru pārnēsātas slimības, par kurām jau ir iesniegts *EFSA* atzinuma pieprasījums), un vajadzības gadījumā var ierosināt izmaiņas tiesību aktos. Komisija arī turpmāk pilnvaros *EFSA* un apsvērs iespēju sākt visaptverošāku novērtējumu un attiecīgā gadījumā atkārtoti novērtēt dzīvnieku slimības, lai tās iekļautu sarakstā Savienības intervences pasākumu veikšanai un kategorizētu saskaņā ar *AHL*.

4.4. Reaģēšanas uz dzīvnieku slimībām un ārkārtas situāciju plānu uzlabošana

Izvērtējumā ir secināts, ka *AHL* pieņemšana ir ļāvusi labāk koordinēt reaģēšanu uz dzīvnieku slimībām. Turklāt ārkārtas situāciju plānu noteikumi vēl vairāk palīdzēs uzlabot reaģēšanu uz slimību uzliesmojumiem.

[20] Komisijas dienestu darba dokuments, 27. lpp.

Tomēr slimību kontroles pasākumu īstenošana dalībvalstīs joprojām ir nevienmērīga. Saistībā ar ārkārtas situāciju plāniem ieinteresētās personas norāda uz īstenošanas noteikumu trūkumu, un pētījumā[21] ir secināts, ka ārkārtas situāciju plāni vairākās dalībvalstīs ir novecojuši.

Lai slimību kontroles pasākumus padarītu stingrākus ES, Komisija turpinās pārskatīt un grozīt deleģētās regulas[22], lai tās pielāgotu jaunākajām zinātnes atziņām un dalībvalstu vajadzībām. Lai nodrošinātu ārkārtas situāciju plānu vienādu īstenošanu, Komisija pieņems īstenošanas regulu. Komisija turpinās atbalstīt dalībvalstis, nodrošinot pastāvīgu *BTSF* apmācību, galveno uzmanību pievēršot pastāvīga atbalsta sniegšanai dzīvnieku veselības jomā. Komisija sāks īpašu Komisijas revīziju sēriju dalībvalstīs, lai uzraudzītu, kā dalībvalstis īsteno simulācijas mācības un kā tiek īstenoti noteikumi par ārkārtas situāciju plāniem.

4.5. Reģionalizācijas un nodalījumu veidošanas uzlabošana

Izvērtējumā tika norādīts, ka ar *AHL* ieviestie slimību kontroles pasākumi ir palīdzējuši līdz minimumam samazināt slimību uzliesmojumu ietekmi, atbalstīt slimībbrīvu zonu atzīšanu ES, kā arī nodrošināt nepārtrauktu ES iekšējo tirdzniecību un eksportu. Tas ir panākts, izmantojot ES reģionalizāciju un mazākā mērā arī nesen ieviestos nodalījumu veidošanas jēdzienus, kas ļauj turpināt tirdzniecību ES iekšienē un eksportu uz trešām valstīm.

Tomēr tas, ka trešās valstis nevienmērīgi atzina reģionalizāciju un ar to saistītos instrumentus, samazināja gaidāmos ieguvumus starptautiskās tirdzniecības nepārtrauktības jomā. Vairākas ieinteresētās personas aicina sniegt vairāk praktisku norādījumu un zināšanu un sekmēt spēju veidošanu.

Lai risinātu šos jautājumus, Komisija turpinās atbalstīt dalībvalstis, izstrādājot norādījumus par reģionalizācijas un nodalījumu veidošanas piemērošanu, lai uzlabotu izpratni. Lietotājdraudzīgā Komisijas tīmekļvietnē tiks sniegti skaidrojumi par dažādiem tiesību aktiem un reģionalizācijas vizualizācija, izmantojot inovatīvus IT kartēšanas rīkus.

Komisija un dalībvalstis arī turpinās iestāties par ES reģionalizācijas atzīšanu divpusējās un daudzpusējās sanāksmēs ar tirdzniecības partneriem, tirdzniecības nolīgumu, sarunu par sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem un starptautisko standartu noteikšanas struktūru ietvaros.

4.6. Nevienmērīgas īstenošanas novēršana dalībvalstīs, riskā balstīti pasākumi un elastība

Vāja un nevienmērīga *AHL* īstenošana dalībvalstīs ir viens no visbiežāk minētajiem izvērtējuma konstatējumiem, ko uzskata par vājo punktu. Tajā pašā laikā *AHL* pasākumi ir balstīti uz risku. Šajā ziņā tiesiskais regulējums piedāvā iespējas nodrošināt elastību, izmantojot sīkāk izstrādātus noteikumus, t. i., deleģētos un īstenošanas aktus, kas pieņemti uz *AHL* pamata. *AHL* arī dod dalībvalstīm iespēju dažās jomās īstenot stingrākus noteikumus. Lai gan dažām dalībvalstīm ir paraugprakse, lai nodrošinātu jaunā tiesiskā regulējuma pienācīgu īstenošanu, un *BTSF* apmācību pievienotā vērtība ir skaidra, daudzās dalībvalstīs īstenošana joprojām ir veikta tikai daļēji.

---

21 Ārējais pētījums, 66. lpp.

22 http://data.europa.eu/eli/reg_del/2020/687/oj.

Kas attiecas uz elastību – lai gan izvērtējumā ir uzsvērta *AHL* pievienotā vērtība, jo īpaši slimību kontroles pasākumu īstenošanā, tajā ir arī uzsvērts, ka tas izraisa nevienmērīgu izpildi un atšķirīgu atkāpju izmantošanu dalībvalstīs. Tas tika uzskatīts par faktoru, kas ietekmē vienoto tirgu un rada nevienlīdzīgus apstākļus konkrētām nozarēm dažādās dalībvalstīs, un tika pausts aicinājums nodrošināt konsekventāku īstenošanu visā ES.

Lai to risinātu, Komisija var pastiprināt Komisijas revīzijas dalībvalstīs, lai cieši uzraudzītu un veicinātu labāku un vienmērīgāku īstenošanas līmeni. Ja to uzskatīs par vajadzīgu, Komisija var ierobežot / regulēt dalībvalstu atkāpju izmantošanu, grozot deleģētos un īstenošanas aktus, un nodrošināt preskriptīvākus saskaņotos noteikumus. Komisija un dalībvalstis varētu palielināt pārredzamību, uzturot atjauninātas un pārredzamas valstu un Komisijas tīmekļvietnes, sniedzot informāciju Augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības pastāvīgajā komitejā (*PAFF* komiteja) un darot to publiski pieejamu *PAFF* komitejas tīmekļvietnē. Turklāt *BTSF* apmācības turpināšana, vairojot zināšanas, sniedzot informāciju un veicot praktiskus vingrinājumus, turpinās atbalstīt īstenošanu dalībvalstīs.

4.7. Uzsvars uz riskā balstītiem profilakses, biodrošības un uzraudzības pasākumiem

Izvērtējumā tika konstatēts būtisks progress slimībbrīva statusa iegūšanā attiecībā uz vairākām sarakstā norādītām dzīvnieku slimībām, kuru izskaušana Savienībā ir obligāta, piemēram, tuberkulozi, brucelozi vai trakumsērgu, ieviešot pāreju no uz izskaušanu orientēta modeļa uz profilaksi un kontroli[23]. Izvērtējums liecina, ka saskaņā ar šo regulējumu uzraudzība tiek pastiprināta, piemērojot uz risku balstītu pieeju. No otras puses, tajā tika konstatēta neviendabīga operatora pamata uzraudzības piemērošana, veicot dzīvniekveselības apmeklējumus saskaņā ar *AHL* 25. pantu, un nevienmērīga biodrošības panākšana, kā arī norādīts uz resursu problēmām, jo īpaši veterinārārstu trūkumu. Valsts līmeņa uzraudzības tīklu uzlabošana un saskaņotības ar ES līmeņa rādītājiem nodrošināšana, lai saglabātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus visās dalībvalstīs[24], varētu palīdzēt īstenot elastīgu, uz risku balstītu pieeju, kas pielāgojas vietējam kontekstam un ir pamatota tikai tad, ja tās pamatā ir stabilas uzraudzības sistēmas.

Lai izpildītu izvērtēšanas laikā atkārtoto pieprasījumu, Komisija var izstrādāt noteikumus ar dzīvniekveselības apmeklējumu kritērijiem un pamata biežumu, kā arī norādījumus par biodrošību, ja dalībvalstis savos apsvērumos nepārprotami ir devušas priekšroku norādījumiem nevis tiesību aktiem.

4.8. Vakcinācijas izmantošanas optimizēšana visā ES

Kā norādīts 3.1. punktā, izvērtējumā tika atzīta un atzinīgi novērtēta *AHL* paradigmas maiņa, kas paredz plašāku un elastīgāku vakcinācijas pret dzīvnieku slimībām izmantošanu, un sniegti daži labi piemēri. Pēdējā laikā vēl nepieredzēts slimību izplatīšanās dēļ izkauto dzīvnieku skaits attaisno aicinājumu plašāk izmantot vakcināciju arī kā profilakses instrumentu, kur vien tas ir iespējams.

Reaģējot uz to, Komisija pārbaudīs, vai pašreizējie vakcinācijas noteikumi un principi atbilst paredzētajam mērķim un vai pieeja dažādām A kategorijas slimībām atbilst vajadzībām, ņemot vērā šādu izmaiņu iespējamo ietekmi uz ekonomiku, sabiedrību un tirdzniecību. Šis darbs būtu

[23] Komisijas dienestu darba dokumenta 3.4. punkts, 26. lpp.
[24] Ārējā pētījuma 5.6. punkts.

jāveic plašākā starptautiskā daudzpusējā kontekstā, ņemot vērā ne tikai ES noteikumus, bet arī starptautiskos standartus un tirdzniecības prasības. Tāpēc Komisija turpinās sadarboties ar *WOAH*, tirdzniecības partneriem un citām starptautiskām ieinteresētajām personām, lai veicinātu zinātniski pamatotas pieejas vakcinācijai, sekmētu starptautisko standartu izstrādi un samazinātu nepamatotus, ar tirdzniecību saistītus šķēršļus, kas attiecas uz vakcinācijas izmantošanu. Komisija arī regulāri apspriedīsies ar dalībvalstīm un nozares pārstāvjiem par to, kā nodrošināt vakcīnu labāku pieejamību šādām dzīvnieku slimībām. Komisija arī lūgs zinātniskus ieteikumus, kas atbalstītu lēmumu pieņemšanas procesu par to, kā dažādos scenārijos un dažādiem mērķiem vislabāk izmantot vakcināciju, t. i., lai atbalstītu slimību kontroles pasākumus ar ārkārtas vakcināciju vai izmantotu to kā slimību profilakses instrumentu.

4.9. Administratīvā sloga, izmaksu, ziņošanas un konkrētu pasākumu sarežģītības mazināšana

Izvērtējuma pētījumā tika uzskatīts, ka ieviestie uz risku balstītie pasākumi ir izmaksu ziņā efektīvāki. Daži konkrēti ieguvumi jau ir redzami, piemēram, uzlabojumi putnu gripas agrīnā atklāšanā dažos reģionos[25]. Tomēr šie ieguvumi vēl nav plaši izplatīti. Lielākas izmaksas radīja arī apmācība un jaunu pienākumu īstenošana, piemēram, dzīvniekveselības apmeklējumu veikšana.

Turklāt dažos gadījumos, piemēram, attiecībā uz ĀCM, īpaši noteikumi, ar kuriem papildus vispārējiem *AHL* pamatnoteikumiem ievieš papildu zonējuma elementus un pārvietošanas ierobežojumus, tika uzskatīti par sarežģītākiem, atjaunojot atsevišķu pieeju katrai slimībai, palielinot dokumentācijas prasības un radot neskaidrības operatoriem un tirdzniecības partneriem. Dalībvalstis un operatori arī ziņoja par lielāku darba slodzi saistībā ar dzīvnieku slimību agrīnu atklāšanu un uzraudzību.

No otras puses, praksē ir notikusi zināma vienkāršošana. Komisija ir izdevusi skaidrojumus, lai nošķirtu zema riska pārvietošanu (piemēram, noteiktu lolojumdzīvnieku un nebrīvē turētu putnu pārvietošanu), un dažas dalībvalstis ir ieviesušas valsts pasākumus, piemēram, atbrīvojumu no maksas par vaļasprieka sertifikātiem. Ir izrādījies, ka vienkāršošana ir iespējama saskaņā ar esošo tiesisko regulējumu. Tomēr izvērtējuma pētījumā tika norādīts arī uz atšķirīgiem valstu pienākumiem un papildu ES noteikumiem, kurus daudzi uzskata par problemātiskiem.

Tāpēc Komisija turpinās izmantot vienkāršošanas iespējas, grozot esošos deleģētos un īstenošanas aktus un izmantojot uz pierādījumiem un risku balstītu pieeju. Komisija var arī apsvērt iespēju **ierobežot vai labāk formulēt dalībvalstu atkāpju izmantošanu**, grozot deleģētos un īstenošanas aktus un nodrošinot saskaņotākus noteikumus.

4.10. Finansējuma problēmu risināšana

Izvērtējuma pētījumā ir uzsvērti vairāki gadījumi, kad trūkst pienācīgu finanšu mehānismu, jo īpaši, lai lauksaimniekiem kompensētu zaudējumus, ko radījuši slimību uzliesmojumi un ar tiem saistītās izmaksas. Lai gan pētījumā tika uzskatīts, ka tās ir neparedzētas sekas, tajā tika norādīts, ka pienākumu precizēšana pārcēla finansiālās saistības uz lauksaimniekiem.

[25] Komisijas dienestu darba dokumenta 4.1.1. punkts, 39.–41. lpp.

Ar ES līdzfinansējumu saistītā pieredze liecina, ka dažu dzīvnieku slimību plaša mēroga uzliesmojumu neparedzamība, kas izraisa nozīmīgas krīzes, norāda uz nepieciešamību nodrošināt piekļuvi krīzes rezerves fondam, kas ir piemērots ārkārtas pasākumu finansēšanai dzīvnieku slimību gadījumos.

Komisija ņēma vērā šīs bažas, kas tiks risinātas arī ar Lauksaimniecības dzīvnieku stratēģiju un jauno daudzgadu finanšu shēmu.

4.11. Ārējās saskaņotības un saikņu ar citiem tiesību aktiem stiprināšana

Izvērtējums apstiprina, ka *AHL* ir lielā mērā saskaņots ar citiem ES politikas satvariem, tostarp ar pieeju "Viena veselība". Tā mērķi pastiprina vienotā tirgus, sabiedrības veselības, pārtikas nekaitīguma un vides aizsardzības mērķus. Tomēr joprojām pastāv dažas neatbilstības.

4.11.1. Pieeja "Viena veselība"

Ir novērota jēgpilna *AHL* saskaņošana ar pieeju "Viena veselība". *AHL* atspoguļo skaidru juridisku apņemšanos un joprojām ir būtisks tā visaptverošo mērķu sasniegšanai. Tomēr tā praktiskās saskaņošanas un darbības efektivitātes apmēru dažādas ieinteresēto personu grupas uztver atšķirīgi, un tam ir gan nozīmīgas stiprās puses, gan pastāvīgas īstenošanas un integrācijas problēmas[26]. Tā faktiskajā piemērošanā joprojām ir vērojamas nepilnības, jo īpaši attiecībā uz vides veselības integrēšanu un starpnozaru sadarbību, kā arī ciešāku koordināciju starp dzīvnieku, cilvēku un vides veselības sistēmām, jo īpaši attiecībā uz riskiem, kas saistīti ar zoonozēm un dzīvo dabu.

Komisija turpinās atbalstīt dalībvalstu centienus uzlabot saskaņotību un stiprināt daudzdisciplīnu integrāciju valstīs, uzsvaru liekot uz paraugprakses apmaiņu.

Jaunajā īstenošanas regulā par ārkārtas situāciju plāniem (sk. arī iepriekš), ko plānots pieņemt 2026. gadā, Komisija prasīs dalībvalstīm precizēt procedūras veterināro iestāžu sadarbībai ar saviem sabiedrības veselības jomas partneriem un attiecīgā gadījumā ar vides un citām iestādēm.

4.11.2. *AHL* un saikne ar noteikumiem par transmisīvajām sūkļveida encefalopātijām (TSE) un zoonozēm

Neraugoties uz to, ka ar *AHL* ir ieviesta labi strukturēta, uz risku balstīta pieeja dzīvnieku slimību kontrolei, tas joprojām ir tikai daļēji saskaņots ar iepriekš spēkā esošajiem tiesību aktiem – ar regulu par transmisīvajām sūkļveida encefalopātijām (TSE)[27] . Ieinteresēto personu, jo īpaši kompetento iestāžu, sniegtā informācija ir parādījusi, ka atsevišķa tiesiskā regulējuma saglabāšana attiecībā uz TSE un citām zoonozēm ir radījusi regulējuma sadrumstalotību un īstenošanas grūtības. Tas, ka TSE nav iekļautas *AHL* slimību kategoriju noteikšanas procesā, rada neskaidrības operatoriem un iestādēm, sarežģī prioritāro slimību noteikšanu, ietekmē lēmumus par līdzfinansējumu un vājina saziņu par veselības

[26] Ārējā pētījuma 4.3.7. punkts, 143. lpp.

[27] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 999/2001 (2001. gada 22. maijs), ar ko paredz noteikumus dažu transmisīvo sūkļveida encefalopātiju profilaksei, kontrolei un apkarošanai (http://data.europa.eu/eli/reg/2001/999/oj).

apdraudējumiem[28]. Saskaņā ar pētījumu šo neatbilstību novēršana veicinātu gan tiesību aktu saskaņotību, gan ar slimībām saistīta ES finansējuma efektīvāku piešķiršanu.

Komisija jau ir pievērsusies dažiem TSE noteikumu aspektiem pašreizējā pārtikas un barības nekaitīguma tiesību aktu vienkāršošanas *Omnibus* paketē[29], kas pieņemta 2025. gada decembrī. Turklāt tā sāks TSE noteikumu visaptverošu pārskatīšanu un apsvērs iespēju tos iekļaut *AHL*.

Komisija arī **pārskatīs, vienkāršos un atjauninās spēkā esošo zoonožu direktīvu** un apsvērs, kā *AHL* satvarā iekļaut citus zoonožu ierosinātājus.

4.11.3. Saiknes ar dzīvnieku labturību precizēšana

Lai gan izvērtējuma pētījumā netika konstatētas tiešas juridiskas pretrunas / problemātiski jautājumi saistībā ar dzīvnieku labturības noteikumiem, pastāv uzskats, ka šāda neatbilstība pastāv – jo īpaši dzīvnieku pārvadāšanas un izkaušanas prakses jomā uzliesmojumu laikā un dažās lauksaimniecības sistēmās. Parasti šādas bažas vairāk attiecas uz konkrētu un daudzos gadījumos dažu slimību kontroles pagaidu pasākumu vietēju īstenošanu un plašāku lauksaimniecības praksi, nevis uz tiesību normām.

Komisija var turpināt risināt šos jautājumus, izmantojot *EFSA* sniegtos zinātniskos ieteikumus un Lauksaimniecības dzīvnieku stratēģiju. Komisija var arī apsvērt iespēju organizēt īpašu *BTSF* apmācību par konkrētiem jautājumiem dažādos uzliesmojuma scenārijos, kas skar gan dzīvnieku veselību, gan dzīvnieku labturību, jo īpaši ārkārtas situācijās, kas ietekmē pārvadāšanu, turēšanas apstākļus vai dzīvnieku izkaušanu slimību uzliesmojumu laikā.

5. SECINĀJUMI

Izvērtējums liecina, ka *AHL* veido stingru pamatu saskaņotai dzīvnieku veselības politikai ES. Tajā paredzētā pāreja uz profilaksi, uz risku balstītu lēmumu pieņemšanu un integrāciju ar plašākiem ES mērķiem iezīmē būtisku uzlabojumu salīdzinājumā ar iepriekšējo sistēmu. Tomēr nevienmērīga īstenošana, uzskats, ka juridiskie instrumenti ir sarežģīti, un ierobežota ieinteresēto personu izpratne joprojām rada problēmas.

Komisija apzināja jomas un darbības, ar kurām varētu risināt šos jautājumus, piemēram, izmantojot vienkāršošanu, spēju veidošanu, ciešāku sadarbību starp operatoriem, dalībvalstīm un Eiropas Komisiju, lai ieviestu uz profilaksi vairāk vērstu pieeju. Šie pasākumi palīdzētu *AHL* īstenot savu potenciālu dzīvnieku un sabiedrības veselības aizsardzībā, noturības veicināšanā un ES agropārtikas nozares konkurētspējas atbalstīšanā. Šajā posmā prioritāte nav fundamentāla reforma, bet gan konsolidācija, precizēšana un konsekventa īstenošana visā Savienībā. Turpmāka uzraudzība un pierādījumu vākšana nodrošinās informāciju jebkādiem turpmākiem tiesību aktu pielāgojumiem.

---

[28] Ārējā pētījuma 4.4.2. punkts, 151. lpp.

[29] Tiesību aktu vienkāršošana – Pārtikas nekaitīgums – Eiropas Komisija.